Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2025/5152

2025 10 28

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

Pilietinio ir socialinio dialogo institucionalizavimo svarba ES šalyse kandidatėse ir šalyse partnerėse

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2025/5152)

Pranešėjai: **Decebal-Ștefăniță PĂDURE**
Dumitru FORNEA
Ionuț SIBIAN

Patarėjai:	Mircea MITRUȚIU (pranešėjo, I grupė) Igor ZUBCU (pranešėjo, II grupė) Simona CONSTANTINESCU (pranešėjo, III grupė)
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2025 1 23
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
Atsakingas skyrius	Išorės santykių skyrius
Priimta skyriuje	2025 6 12
Priimta plenarinėje sesijoje	2025 7 17
Plenarinės sesijos Nr.	598
Balsavimo rezultatai (už prieš susilaikė)	187 / 0 / 2

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Nepriklausoma ir gyvybinga pilietinė visuomenė yra būtina demokratijai, pagrindinių teisių ir laisvių apsaugai ir kovai su stiprėjančiais ekstremistiniais judėjimais, kurie meta iššūkį ES vertybėms. Demokratinėmis vertybėmis grindžiama organizuota pilietinė visuomenė veikia viešojo intereso labui, tarpininkaudama tarp valdžios institucijų ir piliečių, padėdama išklausyti įvairias nuomones, įskaitant pažeidžiamų grupių poziciją. Ji suteikia platformą taikiam aktyvizmui, teisių propagavimui ir gynimui, stiprindama demokratinį dalyvavimą ir didindama atskaitomybę.

1.2. Remdamasis ankstesniais EESRK pasiūlymais dėl pilietinio ([1]) ir socialinio dialogo ([2]), EESRK pakartoja, kad svarbu institucionalizuoti pilietinį ir socialinį dialogą, be kita ko, ir ES šalyse kandidatėse bei šalyse partnerėse ([3]), siekiant šių konkrečių tikslų:

— sukurti išsamią ir veiksmingą teisės aktų sistemą, kuria būtų užtikrintas veiksmingas pilietinės visuomenės organizacijų (PVO), socialinių partnerių ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas kuriant, įgyvendinant, stebint ir vertinant darbą teisėkūros ir politikos srityse. Ši sistema turėtų būti suderinta su ES įtraukumo, skaidrumo ir atskaitomybės standartais, taip pat su Jungtinių Tautų (JT) nustatytais standartais, visų pirma atsižvelgiant į 16-ąjį darnaus vystymosi tikslą (DVT);

([1]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pilietinio dialogo ir dalyvaujamosios demokratijos stiprinimas ES. Kelias į priekį“ (tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkaujančios Belgijos prašymu) (OL C, C/2024/2481, 2024 4 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).

([2]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos dėl socialinio dialogo stiprinimo Europos Sąjungoje (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)) ir dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Socialinio dialogo stiprinimas Europos Sąjungoje, išnaudojant visą jo potencialą teisingai pertvarkai valdyti“ (COM(2023) 40 final) (OL C 228, 2023 6 29, p. 87).

([3]) Šalis partnerė – bet kuri valstybė, su ES sudariusi partnerystės susitarimą. Šalių sąrašas pateikiamas čia: Šalys – Europos Komisija: https://international-partnerships.ec.europa.eu/countries_lt.

— suderinti pilietinio ir socialinio dialogo institucinę struktūrą šalyse kandidatėse su Europos Sąjungos principais, standartais ir gerąja praktika ir skatinti jį šalyse partnerėse, atsižvelgiant į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą. Tiek pilietiniam, tiek socialiniam dialogui reikėtų skirti pakankamai išteklių ir taikyti nacionalines reguliavimo sistemas – taip būtų užtikrintas veiksmingas jų veikimas ir konvergencija užtikrinant nuolatinį valstybės ir visuomenės dialogą;

— skatinti autentišką ir struktūrinį trišalį vyriausybių, profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų dialogą, kad būtų skatinamas bendradarbiavimas svarbiose srityse, pavyzdžiui, užimtumo, darbuotojų teisių, kolektyvinių derybų, regioninės plėtros, švietimo ir teisingos pertvarkos strategijų;

— stiprinti PVO ir socialinių partnerių gebėjimus veiksmingai ir tuo pačiu lygmeniu dalyvauti pilietiniame ir socialiniame dialoge, teikiant tikslinę finansinę paramą, rengiant mokymus, palaikant institucines partnerystes ir teikiant veiklai skirtą pagalbą, nedarant poveikio jų nepriklausomumui nuo vyriausybės;

— skatinti keistis ES valstybių narių gerąja praktika ir praktine patirtimi pasitelkiant struktūruotą bendradarbiavimą, tarpusavio mokymosi programas, techninę pagalbą ir strategines partnerystes;

— didinti organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimą ES finansuojamose bendradarbiavimo sistemose, kad būtų remiamas dalyvaujamasis valdymas.

1.3. Siekiant įgyvendinti šiuos tikslus, EESRK rekomenduoja imtis šių konkrečių preliminarių veiksmų:

— atitinkamos Europos Sąjungos institucijos, palaikydamos santykius su šalimis kandidatėmis ir šalimis partnerėmis, gali skaidriai ir įtraukiai propaguoti organizuotos pilietinės visuomenės aktyvumo ir veiksmingo dalyvavimo svarbą derybų procesuose ir taip prisidėti prie jungtinių konsultacinių komitetų, pilietinės visuomenės platformų ar vietos patarėjų grupių – pilietinės visuomenės konsultacinių struktūrų, kurios egzistuoja ir veikia pagal ES asociacijos susitarimus ar prekybos sutartis su įvairiomis kaimyninėmis valstybėmis ar kitais pasaulio regionais – vaidmens stiprinimo;

— numatyti stebėsenos procesą, kuris leistų EESRK ir kitiems atitinkamiems pilietinės visuomenės suinteresuotiesiems subjektams visą reguliavimo ir viešosios politikos formavimo ciklą prižiūrėti institucinio pilietinio ir socialinio dialogo rezultatus ir prireikus pateikti rekomendacijų;

— įtraukti pilietinio ir socialinio dialogo sąlygas į stojimo į ES derybas ir bendradarbiavimo programas, visų pirma atsižvelgiant į SESV 151–155 straipsnių dėl socialinės politikos ir konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais laikymąsi;

— sukurti įtraukias ir nuolatines nacionalines vyriausybių, PVO ir socialinių partnerių dialogo platformas, kurios, sekant EESRK pavyzdžiu, veiktų kaip institucionalizuoti politinių diskusijų ir bendro teisėkūros rengimo forumai;

— įgyvendinti tikslines finansavimo programas, kuriomis būtų remiama nepriklausomų PVO ir socialinių partnerių struktūrų plėtra ir ilgalaikis tvarumas, kad jie galėtų aktyviai ir lygiateisiškai dalyvauti viešosios politikos ir ES integracijos procesuose;

— Europos Sąjungos institucijos ir pilietinės visuomenės organizacijos turi dėti daugiau pastangų, kad paremtų informacines kampanijas, kuriomis būtų pabrėžiama socialinio ir pilietinio dialogo svarba. Tai yra itin svarbu siekiant įtraukti jaunimą. Ši veikla turėtų būti vykdoma bendradarbiaujant su šalių kandidačių ir šalių partnerių pilietinės visuomenės organizacijomis arba socialiniais partneriais.

1.4. EESRK rekomenduoja, kad tiek socialiniai partneriai, tiek pilietinės visuomenės organizacijos būtų Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų (ESRT) nariai. Valstybėse, kuriose esamos ESRT veikloje dalyvauja tik socialiniai partneriai, reikėtų sukurti kitus pilietinio dialogo kanalus ir (arba) platformas.

2. **Nuomonės rengimo aplinkybės**

Pilietinis ir socialinis dialogas yra vienas iš pagrindinių Europos dalyvaujamojo valdymo modelio ramsčių. Pastaraisiais dešimtmečiais šis dialogas labai prisidėjo prie demokratijos stiprinimo ES valstybėse narėse ir atliko reikšmingą vaidmenį skatinant tvarų, teisingą ir įtraukų socialinį ir ekonominį vystymąsi.

2.1. Institucionalizuotas socialinis dialogas Europos lygmeniu buvo teisiškai reglamentuotas 1957 m. kovo 25 d. Europos ekonominės bendrijos valstybėms steigėjoms pasirašius Romos sutartis. Tais pačiais metais pagal šias sutartis buvo įsteigtas Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) – pagrindinis Europos konsultacinis organas, kuris turėjo būti „tiltu tarp ES institucijų ir organizuotos pilietinės visuomenės“.

2.2. Sutarties X antraštinės dalies „Socialinė politika“ 151, 152, 153, 154 ir 155 straipsniuose minimas socialinis ir pilietinis dialogas ir konsultacijos su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu. Pavyzdžiui, 152 straipsnyje teigiama, kad: „Sąjunga, atsižvelgdama į nacionalinių sistemų įvairovę, pripažįsta ir remia socialinių partnerių vaidmenį savo lygiu. Ji remia socialinių partnerių dialogą, kartu gerbdama jų savarankiškumą.“.

2.3. Plečiantis Europos Sąjungos ir šalių kandidačių, taip pat rytinių ir pietinių regionų šalių partnerių santykiams, būtina stiprinti pilietinį ir socialinį dialogą, kuris būtų integracijos ir bendradarbiavimo proceso dalis. Ankstesnėse EESRK nuomonėse pabrėžta, kad struktūrinis socialinis ir pilietinis dialogas yra svarbus veiksnys, lemiantis vystymosi, socialinės sanglaudos ir demokratizacijos politikos sėkmę šiose šalyse ([4]).

2.4. *Socialinis dialogas*

2.5. Remiantis Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) apibrėžtimi, socialinis dialogas apima visų rūšių derybas, konsultacijas arba keitimąsi informacija tarp vyriausybių, darbdavių organizacijų ir profesinių sąjungų atstovų bendro intereso klausimais ekonominės, darbo ir socialinės politikos srityse. Tai gali būti trišalis procesas, kurio viena iš šalių yra vyriausybė, arba tai gali būti dvišaliai darbuotojų ir administracijos santykiai. Socialiniam dialogui tenka lemiamas vaidmuo darant įtaką ekonominei, darbo ir socialinei politikai ir skatinant gyvenimo ir darbo sąlygų konvergenciją. Kolektyvinių derybų procesas yra esminė socialinio dialogo priemonė, kuria siekiama užtikrinti deramas darbo sąlygas ir teisingumą darbo vietoje.

Pilietinis dialogas

2.6. Nors nepriimta jokia visuotinės pilietinio dialogo apibrėžtis, plačiai pripažįstama, kad jis yra svarbus pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) darbo komponentas, užtikrinantis, kad piliečių balsas būtų išgirstas sprendimų priėmimo procese. Pilietinio dialogo sektoriniais, kompleksiniais ir horizontaliaisiais komponentais skatinamas bendradarbiavimas ir įtraukumas viešojo valdymo srityje, didinant politikos teisėtumą ir atskaitomybę. Tai pasiekiama dviem vienas kitą papildančiais mechanizmais: 1) PVO tarpusavio dialogu siekiant keistis nuomonėmis ir patirtimi; ir 2) struktūriniu PVO ir valdžios institucijų dialogu siekiant užtikrinti, kad formuojant politiką būtų atsižvelgta į įvairias visuomenės nuomones.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1. Daugelyje šalių kandidačių ir šalių partnerių pilietinis ir socialinis dialogas tebėra fragmentiškas ir jam trūksta institucinio reglamentavimo, o tai daro poveikį jų gebėjimui plėtoti nuoseklią ir įtraukią viešąją politiką. Nesant aiškių institucinių struktūrų, pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių dalyvavimas priimant sprendimus yra ribotas ir netolygus, todėl trūksta pasitikėjimo demokratiniais procesais ir piliečiai į juos neįsitraukia.

3.2. EESRK pabrėžia aiškų skirtumą tarp socialinio dialogo, įtvirtinto SESV 151–155 straipsniuose ir apimančio socialinius partnerius (darbdavių organizacijas ir profesines sąjungas), ir pilietinio dialogo, apibrėžto ES sutarties 11 straipsnyje, kuris apima platesnio masto organizuotos pilietinės visuomenės subjektus. Šios dvi dialogo formos viena kitą papildo, tačiau skiriasi savo paskirtimi, dalyviais ir institucinėmis struktūromis.

3.3. Struktūrinis ir tinkamai institucionalizuotas pilietinis ir socialinis dialogas yra būtinas siekiant užtikrinti stabilumą, institucinę atmintį, ekonominę plėtrą ir socialinę sanglaudą šalyse kandidatėse ir (arba) šalyse partnerėse. Europos Sąjunga ir valstybės narės, skatindamos ir remdamos tokias institucines struktūras, gali sustiprinti savo, kaip patikimos partnerės, vaidmenį ir paremti demokratinius procesus šiose šalyse, prisidėti prie sklandesnės ir tvaresnės integracijos į Europos šeimą ne tik plėtros procese, bet ir palaikant santykius su kitomis šalimis partnerėmis, kurias galėtų įkvėpti institucionalizuoto pilietinio ir socialinio dialogo koncepcija.

([4]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pilietinio dialogo ir dalyvaujamosios demokratijos stiprinimas ES. Kelias į priekį“ (tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkaujančios Belgijos prašymu) (OL C, C/2024/2481, 2024 4 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).
Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Jaunimo dalyvavimas socialiniame ir pilietiniame dialoge Vidužemio jūros regione (nuomonė savo iniciatyva) (OL C, C/2025/1189, 2025 3 21, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1189/oj).

3.4. Be to, EESRK pirmininkas neseniai ėmėsi iniciatyvos aktyviau įtraukti šalis kandidates į EESRK veiklą. Šia iniciatyva siekiama užtikrinti, kad šios šalys galėtų pasinaudoti ES valstybių narių ekspertinėmis žiniomis ir patirtimi, visų pirma skatinant konkurencingą ekonomiką pasitelkiant socialinį dialogą ir platesnį pilietinės visuomenės dalyvavimą. Įtraukdamas šalis kandidates į šiuos procesus ankstyvame etape, EESRK ne tik padeda joms pasirengti būsimai narystei ES, bet ir padeda kurti atsparią ekonomiką, galinčią konkuruoti pasauliniu mastu ir išlaikyti aukštus socialinius standartus.

3.5. Šiomis aplinkybėmis pilietinio ir socialinio dialogo institucionalizavimas tampa svarbia ne tik socialinės ir demokratinės pažangos, bet ir ekonominės veiklos rezultatų varomąja jėga, padedančia šalims kandidatėms ir šalims partnerėms laikytis ES ir JT standartų ir konkurencingumo tikslų.

3.6. Kai kuriose šalyse kandidatėse, kuriose tokių institucijų nėra, jau pradėtas galimybių įsteigti Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybą ar panašią instituciją nacionaliniu lygmeniu vertinimo procesas, o EESRK ir kitų panašių valstybių narių organizacijų patirtis būtų labai naudinga rengiant poreikių analizę ir baigiant teisėkūros ir administracinius procesus, susijusius su šia institucine struktūra.

3.7. Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų steigimas šalyse kandidatėse ir kai kuriose šalyse partnerėse, kuriose tokių tarybų dar nėra, galėtų padėti glaudžiau bendradarbiauti ir geriau derinti ES veiksmus su šių šalių organizuotos pilietinės visuomenės interesais.

3.8. Socialinio ir pilietinio dialogo institucionalizavimas padeda užtikrinti pagarbų elgesį su pilietinės visuomenės organizacijomis ir socialiniais partneriais ir jiems organizuotai, veiksmingai ir skaidriai naudotis viešaisiais finansiniais ištekliais, skirtais vietos, regionų, nacionalinio ar Europos lygmens ir už jos ribų vykstantiems pilietinio ir socialinio dialogo procesams.

3.9. Įsteigus Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybą ten, kur jos nėra, taip pat būtų galima įsteigti tam tikrų sričių profesionalių valstybės tarnautojų organą, kuris rengtų nuomones ir rekomendacijas, patvirtintas bendru pilietinės visuomenės šalių sutarimu, taip užtikrinant, kad valdžios institucijų parengti dokumentų projektai būtų tobulinami ir nekiltų socialinių ginčų.

3.10. Socialiniams partneriams (sąjungoms ir darbdavių asociacijoms) ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų, kurios bus Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos ar kito panašaus organo dalis, atstovams būtų naudinga:

— rengti privalomas vyriausybės inicijuotas konsultacijas dėl norminių aktų projektų teisės aktuose numatytose specializuotose srityse, taip pat dėl atstovų teisėkūros iniciatyvų,

— vyriausybės, parlamento prašymu arba savo iniciatyva rengti analizes ir (arba) tyrimus, susijusius su ekonominėmis, socialinėmis ir aplinkos apsaugos realijomis, kuriems vyriausybės turėtų teikti administracinę ir finansinę paramą,

— pranešti vyriausybei ar parlamentui apie atsirandančius ekonominius ir socialinius reiškinius, dėl kurių reikia parengti naujus norminius aktus ir (arba) iš dalies pakeisti esamus.

4. **Konkrečios pastabos**

4.1. Socialinio ir pilietinio dialogo institucionalizavimas gali būti vykdomas įvairiose organizacinėse struktūrose, atsižvelgiant į kiekvienos valstybės ypatumus, pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių interesus ir siekius, bet kartu ir į geriausią Europos ir tarptautinę šios srities praktiką.

4.2. EESRK mano, kad pilietinio ir socialinio dialogo institucionalizavimas spartina šalių kandidačių integraciją į Europos socialinį modelį, grindžiamą socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų reprezentatyvumu ir įvairove bei jų dalyvavimu priimant viešuosius sprendimus.

4.3. EESRK pažymi, kad ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos ir kitų formų institucionalizuotas pilietinis ir socialinis dialogas labai padeda stiprinti valdymo modelį ir dalyvaujamąją demokratiją ir atlieka lemiamą vaidmenį skatinant tvarų, teisingą ir įtraukų socialinį ir ekonominį vystymąsi.

4.4. EESRK pabrėžia, kad būtina stiprinti pilietinį ir socialinį dialogą, kuris yra šalių kandidačių ir valstybių narių integracijos ir bendradarbiavimo procesų dalis. Struktūrinis pilietinis ir socialinis dialogas yra svarbus veiksnys, lemiantis darnaus vystymosi, socialinės sanglaudos ir demokratizacijos politikos sėkmę šiose šalyse.

4.5. Socialinis dialogas, ypač trišalis, apima struktūruotą vyriausybių, darbdavių organizacijų ir profesinių sąjungų sąveiką, daugiausia dėmesio skiriant darbo rinkai, darbo sąlygoms ir ekonominei politikai. Pilietinis dialogas, priešingai, apima platesnį subjektų ratą, o pilietinės visuomenės organizacijos (PVO) dalyvauja dalyvaujamojo valdymo procese kartu su trimis kitais pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais: valdžios institucijomis, politinėmis institucijomis ir, kai kuriais atvejais, ekonominiais ir socialiniais subjektais. Nors šios dvi dialogo formos skiriasi, jos papildo viena kitą ir yra esminiai demokratinio teisėtumo ir įtraukaus politikos formavimo ES ramsčiai.

4.6. Institucionalizuotomis ir struktūruotomis konsultacijomis užtikrinama socialinė taika ir palanki socialinė bei ekonominė aplinka šalių kandidačių ir šalių partnerių vystymuisi ir modernizavimui, nes dialogo ir derybų būdu išsklaidoma susikaupusi socialinė įtampa ir sudaromos sąlygos sukurti ir išlaikyti nuspėjamą institucinę ir teisinę sistemą piliečiams ir ekonomikos dalyviams šalies viduje ir užsienyje.

4.7. EESRK pažymi, kad institucionalizuotą pilietinį ir socialinį dialogą įtraukiant į visus teisėkūros ir viešosios politikos sprendimus, darančius didelį socialinį, ekonominį poveikį ir poveikį aplinkai, užtikrinamas atstovavimas įvairiems visuomenės interesams: MVĮ, užsienio investuotojų, valstybinių įmonių, darbuotojų, pilietinės visuomenės ir vietos bendruomenių interesams.

4.8. Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybose socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos, atstovaujančios įvairiems interesams, derybų ir dialogo būdu ugdo gebėjimą siekti konsensuso ir kompromiso, mokosi derėtis ir derinti savo nuomones, kad susitartų dėl bendro požiūrio santykiuose su sprendimus priimančiais asmenimis.

4.9. Valstybėse, kuriose tokių tarybų nėra, įsteigus ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas bus sustiprintas socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmuo ir vieta konsultacijose ir partnerystėse su šalių kandidačių ir šalių partnerių vyriausybėmis, įpareigojant jas konsultuotis ir teirautis jų nuomonės dėl visų teisėkūros ir viešosios politikos projektų, darančių didelį socialinį, ekonominį poveikį ir poveikį aplinkai.

4.10. Be to, atstovaujantieji socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos turės lavinti savo įgūdžius analizuoti viešąją politiką ir rengti nuomones, pakeitimus ir alternatyvią viešąją politiką, kad galėtų įgyvendinti savo naujas institucionalizuotas teises.

4.11. EESRK rekomenduoja šalims kandidatėms ir šalims partnerėms nustatyti aiškius ir skaidrius atstovų atrankos į pilietinį ir socialinį dialogą kriterijus, įskaitant rotacijos mechanizmus, viešosios atskaitomybės priemones ir reguliarų atstovavimo vertinimą, kad būtų užtikrintas legitimumas, patikimumas ir įvairovė.

4.12. Šiuo atžvilgiu Europos pasirengimo narystei lėšos turėtų būti skiriamos struktūrinio pilietinio ir socialinio dialogo mechanizmų institucionalizavimui ir įgyvendinimui remti. Finansavimas turėtų būti sutelktas į administracinių ir reguliavimo sistemų, reikalingų dalyvaujamajam valdymui ir įtraukiam politikos formavimui, kūrimą, įskaitant praktinės patirties ir patirties, susijusios su demokratinio dialogo struktūromis ir viešosios politikos procesais, perdavimą iš EESRK, nacionalinių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų ir panašių įstaigų valstybėse narėse jų kolegoms šalyse kandidatėse ir šalyse partnerėse, nefinansuojant pagrindinės socialinių partnerių ar pilietinės visuomenės organizacijų veiklos, kad būtų išsaugotas jų savarankiškumas ir nepriklausomumas.

4.13. Be to, reikia parengi pilietiniame ir socialiniame dialoge dalyvaujančių viešųjų ir privačių partnerių tarpusavio pasitikėjimo stiprinimo programas. Ekonomikos ir socialinių reikalų administracijoje įdarbinti ekspertai ir veiklos suskirstymas į specializuotus skyrius prisidės prie didesnio šių patariamųjų institucijų veiklos veiksmingumo.

4.14. EESRK buvo pirmoji Europos institucija, oficialiai pradėjusi į savo veiklą įtraukti šalis kandidates, taip parodydama teigiamą pavyzdį kitoms ES institucijoms. „Narys iš šalies kandidatės“ yra garbės vardas, kuriuo reiškiama parama ir dėmesys ES šalių kandidačių pilietinės visuomenės atstovams, nesuteikiant jiems EESRK nario statuso.

4.15. Ankstyvas ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų ar panašių organų steigimas tose valstybėse, kuriose jų dar nėra, ir pilietinės visuomenės atstovų įtraukimas į stojimo procesą ir (arba) derybines darbo grupes padės paspartinti derybų dėl šalių kandidačių stojimo į ES procesą, ypač dėl dviejų derybinių skyrių grupių: Pagrindiniai principai (skyriai „Teismai ir pagrindinės teisės“ ir „Teisingumas, laisvė ir saugumas“) ir Konkurencingumas ir integracinis augimas (skyriai „Įmonės ir pramonės politika“ ir „Socialinė politika ir užimtumas“).

4.16. Finansavimo galimybės šalims kandidatėms yra skirtos remti didelių sisteminių reformų, daugiausia susijusių su 1 grupės pagrindiniais principais, įgyvendinimą. Demokratinių institucijų veikimas taip pat susijęs su valdymo skaidrumu ir konsultacijomis su pilietinės visuomenės organizacijomis ir (arba) jų dalyvavimu integracijos į ES procese, o abu šie aspektai yra pilietinio ir socialinio dialogo institucionalizavimo tikslų dalis.

4.17. Atsižvelgdamas į ES partnerystės principą ir šalių kandidačių augimo planų socialinius ir ekonominius tikslus, EESRK primygtinai teigia, kad socialiniai partneriai ir pilietinė visuomenė privalo laiku ir reikšmingai dalyvauti rengiant, įgyvendinant, stebint ir vertinant reformų darbotvarkes ([5]).

4.18. EESRK rekomenduoja į reformų darbotvarkes įtraukti konsultacijų proceso santrauką, kurioje būtų nurodyta, kaip buvo atsižvelgta į suinteresuotųjų subjektų nuomonę, kaip nurodyta jo 2024 m. nuomonėje „Naujas Vakarų Balkanų ekonomikos augimo planas ir priemonė“.

4.19. EESRK pabrėžia, kad pilietinio ir socialinio dialogo institucionalizavimas ekonominių ir socialinių reikalų tarybų forma šalyse kandidatėse ir šalyse partnerėse nepakeičia trišalio socialinio dialogo vyriausybių, darbdavių ir profesinių sąjungų dialogo dėl darbo rinkos (darbo užmokesčio ir darbo sąlygų) trišalių socialinio dialogo komitetų ar tarybų teritoriniu ir nacionaliniu lygmenimis.

Briuselis, 2025 m. liepos 17 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE

([5]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Sudaryti sąlygas Vakarų Balkanų narystei ES (tiriamoji nuomonė) (OL C, C/2024/6872, 2024 11 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6872/oj).